

УДК 656.13

Д.В. Дмитрів, к.т.н., доц.

Тернопільський державний технічний університет імені Івана Пулюя

АНАЛІЗ РИНКУ МІЖНАРОДНИХ АВТОМОБІЛЬНИХ ВАНТАЖНИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ

В статті проведено аналіз ринку міжнародних автомобільних вантажних перевезень в Україні. Визначено та охарактеризовано чинники, що зменшують конкурентоспроможність вітчизняних автопідприємств, зокрема щодо оновлення парку автотранспорту, використання сучасних інформаційних систем на транспорті та перспективності контрейлерних перевезень. Запропоновано шляхи підвищення конкурентоспроможності автопідприємств.

Вступ. Прагнення України прагнення до європейської та світової інтеграції вимагає вживання низки заходів, направлених на підвищення ефективності національної економічної системи, яка б за своїми основними показниками відповідала міжнародним стандартам. Одним з таких дійових заходів є пошук нових торговельних стосунків з країнами Європи та Азійського регіону, що, в свою чергу, залежить від ефективності функціонування транспортного комплексу.

В останній час суттєво підвищилась роль міжнародних автоперевезень, що обумовлено рядом переваг, таких як: доставка продукції “від дверей до дверей”, в стислі терміни та в оптимальних обсягах. В розвинених європейських країнах, таких як Австрія, Бельгія, Нідерланди, Швейцарія, Швеція, Фінляндія, Італія надходження від операцій, пов’язаних з міжнародними вантажними автоперевезеннями, до державного бюджету складають від 5 до 15 %. Особливо в цьому аспекті можна відмітити повчальний досвід Нідерландів, де розвиненість транспортної інфраструктури дозволила зайняти чверть європейського ринку перевезень.

Як показує статистика міжнародних вантажних автоперевезень [1], частка українських перевізників на цьому ринку є незначною, що обумовлено присутністю великої кількості перевізників Росії, Білорусі та країн Прибалтики, які швидко оцінили його перспективу. До того ж слід враховувати посилення конкуренції з боку перевізників колишніх країн соцтабору, таких як Польща, Чеська республіка, Словаччина, Угорщина, які вже стали асоційованими членами Євросоюзу і також мають вигідне геополітичне розташування. Вагомою перевагою, що дає членство в Євросоюзі цим країнам, є спрощений режим проходження митниць, що дозволяє економити час і відповідно підвищувати ефективність використання автомобільного парку.

Мета і завдання роботи. Метою проведення аналізу ринку міжнародних автоперевезень є виявлення чинників, які впливають на ефективність функціонування і конкурентоспроможність вітчизняних автопідприємств.

Кількість автотранспортних фірм і кількість автомобілів, які приймають беруть у міжнародних автоперевезеннях, є вагомим показником активності та конкурентоспроможності країни на ринку міжнародних автотранспортних послуг. За наявними статистичними даними чисельності населення країни та кількості автотранспорту, що задіяний в міжнародних перевезеннях, можна проаналізувати узагальнюючі показники активності фірм перевізників. Питоме значення кількості автотранспортних фірм, що беруть участь у міжнародних автоперевезеннях можна обчислити за залежністю [2]:

$$K_{TIR} = \frac{N}{C} \quad (1)$$

де N – загальна кількість фірм, задіяних в міжнародних автоперевезеннях;

C – чисельність населення країни.

В свою чергу, питому кількість автомобілів, задіяних в міжнародних автоперевезеннях визначають:

$$T_{TIR} = \frac{T}{C}, \quad (2)$$

де T – кількість ліцензійних автомобілів, задіяних в міжнародних автоперевезеннях.

Розраховані таким чином питомі показники активності європейських фірм, що задіяні в міжнародних перевезеннях, наведено в табл. 1.

Результати проведеного аналізу. Як бачимо з даних таблиці, Україна посідає передостаннє місце серед європейських країн за активністю підприємств, задіяних в міжнародних перевезеннях. Це може свідчити про низьку ефективність діяльності автотранспортної галузі.

Що стосується Західного регіону України, то ці показники складають відповідно $K_{TIR} = 0,07$ і $T_{TIR} = 0,21$. Порівняно з аналогічними показниками по країні в цілому, вони вищі, що обумовлено передусім вигідним геополітичним положенням Західної України, однак такий стан не є задовільним, враховуючи наявний потенціал регіону.

Серед чинників, які зменшують конкурентоспроможність вітчизняних фірм на ринку міжнародних перевезень, можна виділити такі:

- застарілий парк транспортних засобів;
- обмежена державна підтримка вітчизняних перевізників як всередині країни, так і поза її межами;
- повільне впровадження інформаційних систем супутникового відстеження руху вантажів;
- недостатньо ефективне використання контрейлерних перевезень;
- недосконала законодавча база щодо особливостей здійснення міжнародних перевезень.

Таблиця 1

Кількість автотранспортних фірм та автомобілів, що беруть участь в міжнародних автотранспортуваннях (країни Центральної та Східної Європи) [2]

№ з/п	Країна	Кількість		Питомі показники на 1000 чол.	
		фірм, од.	автомобілів, тис. шт.	фірм, К _{ТІР} , од.	автомобілів, Т _{ТІР} , тис. шт.
1	Білорусь	825	4000	0,08	0,4
2	Латвія	660	7000	0,24	2,59
3	Литва	800	1200	0,22	3,24
4	Молдова	380	3000	0,086	0,68
5	Нідерланди	6000	53,5	0,4	3,6
6	Німеччина	7500	60	0,1	0,75
7	Польща	7000	18000	0,18	0,47
8	Росія	2500	12000	0,017	0,08
9	Словаччина	3500	5500	0,66	1,04
10	Угорщина	2000	4500	0,2	0,44
11	Україна	2100	9500	0,04	0,18
12	Фінляндія	1200	5	0,24	1
13	Чехія	2000	–	0,2	–
14	Швеція	1500	10–12,5	0,16	1,1–1,4

Одним з найвагоміших чинників, який впливає на успішне функціонування автотранспортних підприємств, що займаються міжнародними перевезеннями, є наявність сучасних транспортних засобів.

Оновлення парку автотранспорту за рахунок вітчизняних виробників на даному етапі ускладнене, оскільки продукція єдиного українського виробника вантажних автомобілів ОАО «Холдингова компанія «АвтоКрАЗ» не відповідає вимогам міжнародних, зокрема Європейських, стандартів, це стосується конструкторських та екологічних норм. Автомобілі компанії «АвтоКраз» мають капотну компоновку двигуна, що перевищує допустимі габаритні розміри за загальною довжиною автопоїзда, встановлені в Європі. Тому використання такої техніки для перевезень в Західному напрямку здебільшого випадків є неможливим.

Нова вантажівка іноземного виробництва обійдеться нашим перевізникам у 110–120 тис. у. о., що для більшості малих автопідприємств є малодоступною «розкішною». Для комплектації автомобільного парку переважна більшість перевізників купує техніку, що була у користуванні, однак її використання обмежене постійним введенням більш жорстких норм щодо екологічності та технічного стану транспортних засобів, що мають право пересуватись автомобільними шляхами Європи. Деякі іноземні виробники пропонують продаж нової техніки у лізинг. Це дає можливість перевізникам отримати у довгострокову оренду сучасні транспортні засоби з виплатою помірних відсотків. Крім цього, враховуючи особливості нашого ринку, іноземні виробники вантажівок почали пропонувати так звані «пакетні» вантажівки, що мають дешевшу комплектацію порівняно з аналогічною продукцією, що продається в країнах Західної Європи. «Пакетні» вантажівки також можна придбати за оптимальними лізинговими угодами з терміном виплат від 3,5 до 4 років. Вартість такої техніки коливається в межах від 64 до 78 тис. у. о. [3], що робить її більш доступною для наших перевізників.

Розвиток вітчизняних підприємств, що здійснюють міжнародні перевезення на даному етапі формування ринкової системи, неможливий без економічної та політичної державної підтримки. Економічна складова цього питання повинна вирішуватись за рахунок розробки та реалізації обґрунтованої програми пільгового кредитування підприємств транспортної галузі. Політична складова полягає у визначенні взаємовигідних оптимальних квот на дозволи для здійснення міжнародних перевезень територіями відповідних країн, в тому числі і на транзитні перевезення. Як показує практика діяльності вітчизняних фірм, іноземні перевізники знаходяться в більш вигідних умовах щодо наявності таких дозволів, інколи їх кількість на порядок перевищує квоти, що виділяються нашим перевізникам.

Привабливість розвитку підприємств, задіяних в міжнародних перевезеннях, для держави полягає у значних надходженнях вільноконвертованої валюти, в якій здійснюються розрахункові операції, пов'язані з цим видом діяльності.

Суттєвою конкурентною перевагою для перевізників є використання інформаційних систем супутникового відстеження руху вантажів. Значення постійного зв'язку між водієм і диспетчером, враховуючи стан транспортного засобу, криміногенну ситуацію, форс-мажорні обставини, отримання попутного вантажу тощо, стає чи не вирішальним у дотриманні умов доставки.

Подальший розвиток міжнародних автоперевезень не можливий без врахування ряду чинників, які обмежують використання автомобільного транспорту. Насамперед це – заборона або обмеження проїзду великовантажного автотранспорту по територіях окремих країн, що пов'язане з введенням більш жорстких екологічних норм і рівня шумового фону. Наступним вагомим чинником є заходи, які розробляються Європейськими країнами щодо розвантаження автомобільних магістралей.

Альтернативним шляхом зменшення впливу названих чинників є використання контрейлерних перевезень. За прогнозами експертів зростання такого виду перевезень в Україні становитиме 5 %. На даний час в Україні розроблено і використовуються два напрямки контрейлерних перевезень, що, виходячи з геополітичних можливостей України, є недостатнім. Це обумовлено в основному політичними та організаційними аспектами. Політичні аспекти полягають у неузгодженості позицій країн, територією яких здійснюються перевезення. Неузгодженості, викликані розподіленням частки вантажопотоків країн-учасників договору. Організаційні аспекти полягають у складності розробки оптимальних маршрутів перевезення вантажів. Вже функціонують два маршрути контрейлерних перевезень: перший маршрут – Київ—Славкув («Ярослав») і другий – Київ—Санкт-Петербург («Вікінг»), який проходить територіями України, Білорусі й Литви. Однак, на думку деяких спостерігачів, високий попит на послуги цих поїздів зумовлений не стільки обсягами вантажопотоків, скільки проблемами у разі перетину автомобілістами митних коридорів.

Серед лідерів міжнародного автотранспортного бізнесу України можна виділити: ЗАТ «Київська виробнича компанія «Рапід»; ЗАТ «Транс Кінг»; компанії «Транс Пеле», «Орлан Транс Груп», «Камаз-Транс-Сервіс». Серед підприємств Західного регіону, які стабільно функціонують на ринку міжнародних вантажних автоперевезень, можна виділити: Укртранс – Львів; СП «Інтерлінія»; СВП «Арсенал»; «Волиньавтомосервіс»; ЗАО «Ексімп»; СП «Стеллар – ЛТД»; «Діана Інтенаціональ ЛТД» та ін.

Висновки. Проведений аналіз вітчизняного ринку міжнародних автомобільних вантажних перевезень та зарубіжний досвід розвитку транспортної галузі дає можливість запропонувати шляхи щодо підвищення конкурентоспроможності автопідприємств на даному сегменті ринку, а саме:

- активізація використання переваг отримання сучасної техніки у лізинг;
- забезпечення державної підтримки малих підприємств даного сегмента ринку та відстоювання інтересів власних перевізників щодо пропорційного виділення дозволів на здійснення перевезень;
- швидке впровадження інформаційних систем відстеження вантажопереміщень;
- економічно ефективно використання контрейлерних перевезень;
- удосконалення законодавчої бази, щодо здійснення міжнародних перевезень.

Звичайно, що оперативно вирішити всі проблеми вітчизняних перевізників на даному етапі розвитку економіки не вдасться, для цього необхідно провести ряд економічно-обґрунтованих розрахунків, побудованих на аналізі статистичних даних розвитку галузі як в нас так і за кордоном, а також результатах діалогу між Урядом та транспортниками.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Автотрофи: Международная деловая автомобильная газета. – ООО «Издательский дом «Автотрофи». – № 10–12. – 2002; № 1–2. – 2003.
2. Логистика автомобильного транспорта: концепция, методы, модели / В.С. Лукинский, В.И. Бережной, Е.В. Бережная и др. – М.: Финансы и статистика, 2002. – 280 с.
3. Трохачев А. Пакетные тягачи: special for Russia // Автотрак. – № 5. – 2005. – С. 54–59.

ДМИТРІВ Дмитро Володимирович – кандидат технічних наук, доцент кафедри економічної кібернетики Тернопільського державного технічного університету імені Івана Пулюя.

Наукові інтереси:

– транспортна логістика.

Тел.: (роб.) 23-54-26; (моб.) 8-0973647442.

Подано 12.06.2008

Дмитрів Д.В. Аналіз ринку міжнародних автомобільних вантажних перевезень
Дмитров Д.В. Анализ рынка международных автомобильных грузовых перевозок
Dmitrov D.V. Analysis of market international motor trucking

УДК 656.13

Анализ рынка международных автомобильных грузовых перевозок / Д.В. Дмитров

В статье проведён анализ рынка международных автомобильных грузовых перевозок на Украине. Определены и охарактеризованные факторы, которые уменьшают конкурентоспособность отечественных автопредприятий, а именно: обновление парка автотранспорта, использование современных информационных систем на транспорте и перспективность контрейлерных перевозок. Предложены пути повышения конкурентоспособности автопредприятий.

УДК 656.13

Analysis of market international motor trucking / D.V. Dmitrov

The international automobile transportation market in Ukraine is analyzed in the article. The factors that diminish the competitiveness of the domestic automobile enterprises, in the particular those that influences the motorcars parks modernization, the use of the modern transportation informational system and the contrailer's transportation perspective are determined and characterized. The ways of the automobile enterprises competitiveness increase are offered.